

ศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร

A Study of Revive and Develop Nakhon Si Thammarat Nielloware

Painting

Graphic Arts

Music

ปริดา ศรีเตัง

การศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนครครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาประวัติและปัญหาของเครื่องถมเมืองนคร เพื่อฟื้นฟูเครื่องถมเมืองนครให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในประเทศ และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร ให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบัน กลุ่มประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มช่างผู้ผลิตเครื่องถมเมืองนคร กลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร และกลุ่มประชากรผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า

ประวัติและความเป็นมาของเครื่องถมเมืองนคร เครื่องถม นับเป็นหนึ่งในงานศิลปหัตถกรรมชั้นเลิศของไทย ในอดีตนั้นถือกันว่าเครื่องถมนั้นเป็นของสูงที่เกิดขึ้นมาเพื่อรับใช้งานในราชสำนัก โดยเป็นเครื่องราชูปโภคของกษัตริย์ เครื่องประกอบยศของขุนนางชั้นสูง เครื่องบรรณาการสำหรับกษัตริย์ต่างประเทศ และเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาว่าคนไทยมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเอง แต่ในปัจจุบันนี้อาจต้องอธิบายใหม่ว่าเครื่องถมคืออะไร และมีความสำคัญเช่นไรเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจและเรียนรู้เรื่องราวของเครื่องถม เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัยต่างๆ ส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของเครื่องถมเปลี่ยนไปด้วย เครื่องถม แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ เครื่องถมเงิน เครื่องถมทอง และเครื่องถมตะทอง ลักษณะทั่วไปของเครื่องถม เครื่องถม คือ วัสดุที่ทำด้วยโลหะเงิน สลักลวดลายต่างๆ แล้วลงยาถม หรือถมตะทอง เช่น ทำเป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับตกแต่งที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เครื่องถมเมืองนคร เป็นศิลปหัตถกรรมชนิดหนึ่ง มีความวิจิตร งดงาม ปรากฏสัญลักษณ์ไทยในรูปพรรณ และลวดลายบนเครื่องถมเสมอ เครื่องถมเมืองนครมีลักษณะพิเศษโดดเด่นแตกต่างจากที่อื่น คือ น้ำยาถมดัดสีทึบเนื้อแน่นมันเป็นเงา เนื้อถมเคลือบติดแน่นกับเนื้อเงินเหมือนเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่หลุด กะเทาะง่าย แม้ถูกกระแทกกระแทกแรงๆ

ปัจจัยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเครื่องถมเมืองนคร จากการศึกษาปัจจัยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเครื่องถมเมืองนคร แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ ปัจจัยปัญหาด้านบุคลากรช่างถม ปัจจัยปัญหาด้านการตลาดและปัจจัยปัญหาด้านกระบวนการผลิตและรูปแบบของรูปพรรณ ปัจจัยปัญหาในส่วนของบุคลากรช่างถม มีประเด็นปัญหาด้านการขาดช่างฝีมือในการทำเครื่องถม อีกทั้งปัญหาด้านคุณภาพของชิ้นงาน ปัญหาในด้านการตลาดนั้นมาจากประโยชน์ใช้สอยและยุคสมัยความนิยมและรสนิยมของคนที่เปลี่ยนไป ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องถมแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป ส่วนปัญหาด้านกระบวนการผลิตและรูปแบบของรูปพรรณ ช่างถมสามารถผลิตชิ้นงานได้ในจำนวนจำกัด ค่าแรงในการผลิตของช่างถมจึงสูงกว่างานประเภทอื่น อีกทั้งรูปแบบรูปพรรณเครื่องถมยังคงมีรูปแบบเหมือนเดิมที่เคยทำกันมา ไม่ได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ตามสมัยนิยม ตามความต้องการของลูกค้า ส่งผลให้ลูกค้าส่วนใหญ่นิยมรูปพรรณจำพวกเครื่องเงิน นอกจากมีรูปแบบที่หลากหลายแล้วราคาสินค้ายังต่ำกว่าด้วย

แนวทางการฟื้นฟูเครื่องถมเมืองนครและแนวทางในการพัฒนาเครื่องถมเมืองนครให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบัน จากการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนครแล้ว ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา กระบวนการผลิตเครื่องถม รูปพรรณเครื่องถมในรูปแบบต่างๆ และปัจจัยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเครื่องถมเมืองนคร จากการสัมภาษณ์ช่างถม กลุ่มผู้ประกอบการและร้านจำหน่ายเครื่องถม และการสำรวจทัศนคติและความต้องการของกลุ่มประชากรผู้บริโภคจากการทำแบบสอบถาม จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางในการฟื้นฟูเครื่องถมเมืองนคร โดยแยกเป็นการฟื้นฟูในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการฟื้นฟูบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเครื่องถม ด้านการฟื้นฟูการส่งเสริมการขายและการตลาด และด้านการส่งเสริมด้านการศึกษาสัมพันธ์ และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเครื่องถมเมืองนครให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบันโดยแยกเป็นการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการพัฒนานักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องถม ด้านการส่งเสริมการขายและการตลาด ด้านการพัฒนากระบวนการผลิตและรูปแบบรูปพรรณเครื่องถม และด้านการพัฒนาเครื่องถมเมืองนครให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบัน

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และศาสนามากที่สุดเมืองหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาช้านาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบ อาทิ รูปเคารพ เครื่องปั้นดินเผา ตลอดจนเครื่องใช้อื่นๆ สันนิษฐานได้ว่า เมืองนครศรีธรรมราชเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของคนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์เป็นเมืองท่าสำคัญที่ติดต่อกันระหว่างประเทศจีนและอินเดีย ทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางด้านศิลปกรรมและศาสนา ที่ได้รับอิทธิพลจากการค้าขายกับกลุ่มชนชาติจากดินแดนทะเลเวิ่น ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน (กรมศิลปากร, 2543: 21)

ศิลปหัตถกรรมนับเป็นงานอีกแขนงหนึ่ง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญา เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยมนุษย์คิดค้นขึ้นจากวัสดุที่มีแล้วตามธรรมชาติ เพื่อนำเอาหัตถกรรมมาใช้ประโยชน์ตามที่มนุษย์ต้องการ หัตถกรรมเป็นงานที่ผลิตขึ้นจากช่างพื้นบ้าน ดังนั้นงานหัตถกรรมชิ้นหนึ่งนอกจากฝีมือในการประดิษฐ์สร้างสรรค์แล้ว หัตถกรรมยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัวที่ดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสะท้อนสภาพแวดล้อมต่างๆ ของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดีเมืองนครศรีธรรมราช ถือเป็นเมืองที่กล่าวได้ว่าเป็นเมืองช่าง งานศิลปหัตถกรรมหลายชิ้นของเมืองนี้เรียกว่าเป็นงานหัตถศิลป์ชั้นสูงที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกาล เช่น เครื่องถม เครื่องเงิน พ้ายก งานจักสานย่านลิเภา เป็นต้น

เครื่องถมเมืองนครนับเป็นหนึ่งในบรรดาศิลปหัตถศิลป์ชั้นสูงที่มีมาตั้งแต่ครั้งอยุธยา นับเป็นศิลปหัตถกรรมชั้นเลิศของไทย หนึ่งในสามอย่างงานฝีมือของช่างศิลป์ไทยในอดีต ประกอบด้วยเครื่องเงิน เครื่องทอง และเครื่องถม ซึ่งเครื่องถมเป็นงานหัตถศิลป์ชั้นสูงที่มีคุณค่าแก่การรักษาไว้ไม่ให้สูญหาย โดยเฉพาะเครื่องถมเมืองนครที่มีความงามเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว จากความเจริญรุ่งเรืองของชาวเมืองนครศรีธรรมราช ที่มีมาแต่อดีตทำให้การสั่งสมสืบทอดวิชาความรู้แขนงต่างๆ มาจนถึงปัจจุบัน วิชาความรู้ต่างๆ ที่สืบทอดกันมาได้แทรกซึมเข้าไปในวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต

ในปัจจุบันของชาวเมืองนครอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะวิชาเชิงช่างและงานศิลปหัตถกรรม
สมกับคำว่า “แดนหัตถศิลป์ถิ่น ปัญญาชนช่าง” (กรมศิลปากร, 2543, 134)

งานศิลปหัตถกรรมของชาวนครศรีธรรมราชันั้น มีทั้งระดับช่างฝีมือในราชสำนักลงมา
จนถึงภูมิปัญญาชาวบ้านระดับท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องถม ซึ่งเครื่องถมเมืองนครศรีธรรมราช
มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในอดีตนั้นเครื่องถมถือเป็นเครื่องราชูปโภคของกษัตริย์ และ
เป็นเครื่องยศของขุนนางชั้นสูง ทั้งยังใช้เป็นเครื่องราชบรรณาการ เช่น ในสมัยพระนารายณ์
มหาราช ก็ได้ส่งเครื่องถมนี้ไปเป็นเครื่องบรรณาการพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และพระสันตะปาปา
แห่งกรุงโรม และในสมัยรัตนโกสินทร์เจ้าพระยาณครศรีธรรมราชได้ส่งเครื่องถมไปถวาย
พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลต่างๆ อย่างเช่น พระแท่นพุดตานที่ตั้งอยู่หน้าท้องพระโรงกลางพระที่นั่ง
จักรีมหาปราสาท (กรมศิลปากร, 2543, 134)

นอกจากเป็นเครื่องราชูปโภคแล้วเครื่องถมนครยังเป็นราชบรรณาการ กล่าวคือ
เป็นของขวัญชิ้นสำคัญของพระเจ้าอยู่หัวเสมอมา เช่น ครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชทานถวายแด่สมเด็จพระราชินีวิกตอเรียแห่งอังกฤษ และจนถึงบัดนี้ยังแสดงอยู่ใน
พิพิธภัณฑ์พระราชวัง บัคกิงแฮม

เครื่องถมนคร เป็นหัตถกรรมสำคัญของนครศรีธรรมราชที่มีชื่อเสียง และเป็นที่รู้จัก
แพร่หลายมาแต่อดีต ประเภทของเครื่องถมแบ่งเป็น ถมดำซึ่งจะมีลวดลายเป็นสีขาว พื้นเป็น
สีดำและถมทองหรือถมตะทอง ซึ่งจะมีลวดลายเป็นสีทอง พื้นเป็นสีดำ ผลิตภัณฑ์เครื่องถมนคร
ได้รับความนิยมจนปัจจุบันเนื่องจากยังรักษาคุณภาพไว้ได้ลวดลายต่างๆ ยังสลักด้วยมือ
น่ายาถมนครก็มีสีดำสนิทเป็นเงา สีน้าเครื่องถม ได้แก่ แหวน สร้อยคอ กำไลข้อมือ พาน ถาด
ซึ่งเป็นการทำโดยใช้มือทั้งสิ้น

ช่างถมเมืองนครเคยมีอยู่เป็นจำนวนมากในช่วงที่มีการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลป
หัตถกรรมของไทย โดยเฉพาะในช่วงรอยต่อระหว่างรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กับ
รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ช่วงปี พ.ศ. 2531 ที่มีการส่งเสริมและอนุรักษ์งานด้าน
ศิลปวัฒนธรรมอย่างมากตามพระประสงค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ประกอบกับเป็นช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรือง ทำให้ความต้องการเครื่องถมเมืองนครของตลาดมีมาก
จนผลิตไม่ทัน ซึ่งช่วงนั้นนับเป็นช่วงที่เครื่องถมเฟื่องฟูมากที่สุด ด้วยสาเหตุนี้เองจึงได้เกิดช่างถม
ขึ้นมากมายเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด นับว่าเป็นช่วงที่มีช่างถมเกิดขึ้นมากที่สุด
และในช่วงเวลาอีกไม่นาน เมื่อเกิดเหตุวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นช่วงปลายรัฐบาลชาติชาย ตลาด
เครื่องถมก็พลอยตกลงไปด้วยอย่างรุนแรง การผลิตเครื่องถมเริ่มเกินความต้องการของตลาด
ช่างถมผู้ผลิตเริ่มค่อยๆ ลดลงจนเหลือเพียงเล็กน้อย (ตฤณ สุขนวล วิเชียร ไทยเจริญ, 2549, 45)

ปัจจุบันตลาดเครื่องถมเมืองนครยังคงอยู่ในสภาวะที่ซบเซา ผลิตภัณฑ์เครื่องถมที่พอ
จะจำหน่ายได้ส่วนใหญ่จะเป็นกำไลข้อมือ ส่วนผลิตภัณฑ์เครื่องถมชิ้นใหญ่ๆ เช่น ชันน้ำพานรอง
ชันน้ำมนต์ ชุดน้ำชา เหล่านี้นั้นไม่ค่อยมีผู้มาสั่งทำมากนักเนื่องจากมีราคาค่อนข้างแพง
ชุดหรือใบละประมาณ 10,000 - 500,000 บาท ผู้ที่สั่งเครื่องถมชิ้นใหญ่ที่ราคาค่อนข้างแพง
ส่วนใหญ่จึงเป็นคหบดีที่มีอันจะกิน ซึ่งส่วนใหญ่จะสั่งเพื่อไปเป็นของขวัญให้ผู้อื่นมากกว่าที่จะ
เก็บไว้เองแต่ก็นานๆ ครั้งถึงจะมีการสั่งเครื่องถมชิ้นใหญ่ๆ อีกทั้งความแตกต่างระหว่างความนิยม
เครื่องประดับ เครื่องใช้ในยุคปัจจุบันและในอดีต มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องรูปทรง
วัสดุที่นำมาใช้เครื่องประดับในอดีตการออกแบบจะมีความหรูหรา โครงสร้างซับซ้อนวัสดุที่ใช้

ส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่มีราคาแพง มีความประณีตละเอียดอ่อน ส่วนเครื่องประดับในปัจจุบันจะมีรูปทรงที่เรียบง่าย รูปแบบสัมพันธ์กับวัสดุ ดังนั้นนอกจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ช่างผู้ผลิตเครื่องถมต้องค่อยๆ เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น จนทำให้ช่างถมในนครศรีธรรมราชมีเหลือเพียงไม่กี่คน รสนิยมของคนที่เปลี่ยนไปก็เป็นอีกข้อสังเกตที่ทำให้เครื่องถมเมืองนครยังคงอยู่ในสภาวะที่ซบเซา

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันเครื่องถมเมืองนคร ยังสามารถรับมือกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้ แต่ในอนาคตคาดว่าเครื่องถมเมืองนครจะต้องเผชิญกับปัญหาเรื่อง คุณค่าของเครื่องถมที่จะสูญหาย จากการขาดภูมิปัญญาช่างท้องถิ่นและค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามยุคและสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาประวัติและปัญหาของเครื่องถมเมืองนคร เพื่อฟื้นฟูเครื่องถมเมืองนคร เสนอแนวทางการพัฒนาเครื่องถมเมืองนครให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบัน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างท้องถิ่นให้ดำรงอยู่เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและปัญหาของเครื่องถมเมืองนคร
2. เพื่อฟื้นฟูเครื่องถมเมืองนครให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในประเทศ
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร ให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบัน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

พื้นที่ทำการวิจัย คือ กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ผลิตเครื่องถมเมืองนคร บริเวณหน้าและในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช และประชากรจำนวน 100 ราย

วิธีการศึกษาวิจัย

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - 1.2 สัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการและร้านจำหน่ายเครื่องถมเมืองนคร
  - 1.3 สัมภาษณ์ช่างถมเก่าแก่ของเมืองนครและช่างถมในปัจจุบัน
  - 1.4 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ความคิดเห็นของประชากรผู้อุปโภค

2. วิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเครื่องถมเมืองนคร รวมไปถึงเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เป็นผลกระทบให้เครื่องถมเมืองนครเกิดสภาวะซบเซา
- 2.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปเป็นผลงานวิจัย
- 2.3 นำเสนอข้อมูลเป็นรูปเล่ม

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มช่างผู้ผลิตเครื่องถม กลุ่มผู้ประกอบการและร้านจำหน่ายเครื่องถม และกลุ่มประชากรผู้บริโภค การศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนครนั้น ทำให้ผู้วิจัยทราบถึง เรื่องราวเกี่ยวกับช่างผู้ผลิตเครื่องถม ในด้านกระบวนการเข้าสู่การเป็นช่าง

และกระบวนการทำงานของช่างถม กลุ่มผู้ประกอบการและร้านจำหน่ายเครื่องถม ในด้านระบบการบริหารจัดการของร้าน และทราบถึงทัศนคติและความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเครื่องถมเมืองนคร และแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร ได้ผลการวิจัยดังนี้

ประวัติและความเป็นมาของเครื่องถมเมืองนคร

เครื่องถม นับเป็นหนึ่งในงานศิลปหัตถกรรมชั้นเลิศของไทย ในอดีตนั้นถือกันว่าเครื่องถมนั้นเป็นของสูงที่เกิดขึ้นมาเพื่อรับใช้งานในราชสำนัก โดยเป็นเครื่องราชูปโภคของกษัตริย์ เครื่องประกอบยศของขุนนางชั้นสูง เครื่องบรรณาการสำหรับกษัตริย์ต่างประเทศ และเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาว่าคนไทยมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเอง แต่ในปัจจุบันนี้อาจต้องอธิบายใหม่ว่าเครื่องถมคืออะไร และมีความสำคัญเช่นไรเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจและเรียนรู้เรื่องราวของเครื่องถม เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัยต่างๆ ส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของเครื่องถมเปลี่ยนไปด้วย เครื่องถมแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ เครื่องถมเงิน เครื่องถมทอง และเครื่องถมตะทอง ลักษณะทั่วไปของเครื่องถม เครื่องถมคือวัสดุที่ทำด้วยโลหะเงิน สลักลวดลายต่างๆ แล้วลงยาถม หรือถมตะทอง เช่น ทำเป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับ ตกแต่งที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เครื่องถมเมืองนครเป็นศิลปหัตถกรรมชนิดหนึ่ง มีความวิจิตรงดงาม ปรากฏสัญลักษณ์ไทยในรูปพรรณ และลวดลายบนเครื่องถมเสมอ เครื่องถมเมืองนครมีลักษณะพิเศษโดดเด่นแตกต่างจากที่อื่น คือน้ำยาถมดำสนิทดี เนื้อแน่นมันเป็นเงา เนื้อถมเคลือบติดแน่นกับเนื้อเงินเหมือนเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่หลุด กะเทาะง่าย แม้ถูกกระทบกระแทกแรงๆ

เอกลักษณ์ของเครื่องถมเมืองนคร

เครื่องถมเมืองนคร เป็นศิลปหัตถกรรมชนิดหนึ่ง มีความวิจิตร งดงาม ปรากฏสัญลักษณ์ไทยในรูปพรรณ และลวดลายบนเครื่องถมเสมอ เครื่องถมเมืองนครมีลักษณะพิเศษโดดเด่นแตกต่างจากที่อื่น ลักษณะเด่นของเครื่องถมเมืองนครสังเกตได้จาก

- ทำด้วยเนื้อเงิน 95 %
- นิยมเคาะขึ้นรูปด้วยมือ รูปทรงได้สัดส่วน
- ลวดลายเกิดจากการสลักด้วยสว่านเล็กๆ อ่อนช้อย สวยงาม สามารถมองเห็น

รอยสลักทางด้านหลัง

- ร่องลายลงด้วยยาถม (โลหะผสม) สีดำเป็นมันวาวไม่มีตามด ไม่กะเทาะหลุดง่าย

- ตกแต่งลวดลายด้วยการเพลาลายหรือการแรเงาลายด้วยสว่านเล็กๆ ทำให้เกิดรัศมีแพรวพราว ถมทองใช้ทองคำแท้ 100% ทาเคลือบผิวหลายครั้ง ทำให้คงทนถาวรใช้งานได้นาน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเครื่องถมเมืองนคร

จากการศึกษาปัจจัยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเครื่องถมเมืองนคร แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ ปัจจัยปัญหาด้านบุคลากรช่างถม ปัจจัยปัญหาด้านการตลาด และปัจจัยปัญหาด้านกระบวนการผลิตและรูปแบบของรูปพรรณ ปัจจัยปัญหาในส่วนของบุคลากรช่างถม มีประเด็นปัญหาด้านการขาดช่างฝีมือในการทำเครื่องถม เนื่องจากช่างรุ่นเก่าได้ทยอยเสียชีวิตลงแล้วไม่มีช่างรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อ การฝึกฝนช่างถมให้เกิดความชำนาญนั้นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้

อีกทั้งปัญหาด้านคุณภาพของชิ้นงาน ในปัจจุบันมีช่างถมที่ยังขาดความชำนาญในการทำงาน แล้วออกรับงานถมทำจากลูกค้า ทำให้เกิดผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในคุณภาพของเครื่องถมที่ไม่ได้มาตรฐานทั้งในด้านรายละเอียด กระบวนการทำรวมไปถึงอัตราส่วนผสมของโลหะเงิน และทองคำ ถ้าช่างไม่มีความชำนาญไม่รู้กระบวนการที่ถูกต้องชิ้นงานที่ออกมาก็จะไม่มีคุณภาพ บางครั้งช่างจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าจึงเป็นการตัดราคาของช่างคนอื่น จึงความมีการฝึกฝนให้ความรู้ส่งเสริมอาชีพแก่ช่างรุ่นใหม่ที่มีความตั้งใจและรักที่จะประกอบอาชีพช่างถม เพื่อเป็นช่างฝีมือที่มีความชำนาญและผลิตชิ้นงานให้มีคุณภาพต่อไป

ส่วนปัญหาในด้านการตลาดนั้นมาจากประโยชน์ใช้สอยและสมัยนิยมที่เปลี่ยนไป เครื่องถมเคยผลิตขึ้นเพื่อเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน แต่ปัจจุบันบทบาทของเครื่องถมลดน้อยลง เนื่องจากผู้คนเลือกซื้อเครื่องใช้จำพวกอื่นที่มีรูปแบบให้เลือกมากมายทั้งยังมีราคาถูกกว่า ส่งผลให้คนรุ่นใหม่รู้จักเครื่องถมน้อยลง จะเห็นบางก็เป็นรูปพรรณจำพวกเครื่องประดับ ก็ยังเป็นกลุ่มลูกค้าที่จำเพาะไม่แพร่หลายนัก ไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องถมแก่นักท่องเที่ยวทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองนคร ทำให้นักท่องเที่ยวและลูกค้าทั่วไปไม่รู้จักหรือไม่ทราบถึงข้อแตกต่างของรูปพรรณเครื่องถมกับงานจำพวกอื่น ส่งผลให้ตลาดการจำหน่ายเครื่องถมยังมีข้อจำกัดอยู่มาก

และในส่วนปัญหาด้านกระบวนการผลิตและรูปแบบของรูปพรรณ เครื่องถมมีกระบวนการผลิตที่ต้องใช้ความประณีต ขั้นตอนที่ละเอียดซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการผลิตชิ้นงาน ช่างถมสามารถผลิตชิ้นงานได้ในจำนวนจำกัด ค่าแรงในการผลิตของช่างถมจึงสูงกว่างานประเภทอื่น อีกทั้งรูปแบบรูปพรรณเครื่องถมยังคงมีรูปแบบเหมือนเดิมที่เคยทำกันมา ไม่ได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ตามสมัยนิยม ตามความต้องการของลูกค้าตัวเลือกในการเลือกซื้อของลูกค้ามีน้อย ส่งผลให้ลูกค้าส่วนใหญ่นิยมรูปพรรณจำพวกเครื่องเงิน นอกจากมีรูปแบบที่หลากหลายแล้ว ราคาสินค้ายังต่ำกว่าด้วย

กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับเครื่องถมเมืองนคร

1. ช่างถมเมืองนคร

วิชาชีพช่างถมของช่างแต่ละคนสะท้อนให้เห็น การดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อมของช่างถม ตลอดจนทัศนคติ ค่านิยมและปัจจัยต่างๆ ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเครื่องถมและช่างถม ความสัมพันธ์ระหว่างช่างและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสามารถเห็นได้จากเรื่องราวที่ปรากฏเกี่ยวกับช่าง การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตช่างถมทำให้ทราบว่า ช่างถมเมืองนครมีกระบวนการที่เข้ามาเป็นช่างในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ช่างที่เรียนรู้มาจากการสืบทอดมาจากการแสวงหาช่องทางการเป็นช่างด้วยตนเอง และช่างที่มาจากการเป็นสมาชิกหรือครอบครัวที่เป็นช่าง อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้ในงานช่างจำเป็นต้องใช้ทักษะของการปฏิบัติ ทำให้รู้จักการทำงานและเกิดความชำนาญในเวลาต่อมาและทราบถึงความเป็นไปของเครื่องถมในอดีต ปัจจุบันอนาคต

ช่างถมทั้ง 3 รูปแบบที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ช่างที่มาจากการเรียนรู้ในสถาบันช่างที่มาจากการแสวงหาช่องทางการเป็นช่างด้วยตนเอง และช่างที่มาจากการเป็นสมาชิกหรือมาจากครอบครัวที่เป็นช่างนั้น มีความแตกต่างกันที่กระบวนการเรียนรู้ ช่างที่มาจากการเรียนรู้ในสถาบัน จะมีขั้นตอนในการเรียนรู้อย่างมีแบบแผน มีหลักเกณฑ์ จากการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอน ส่วนช่างที่มาจากการแสวงหาช่องทางการเป็นช่างด้วยตนเองเป็นการ

เรียนรู้ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ ไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต้องชวนช่วยหาความรู้ทั้งหาความพยายามของตนเอง และต้องอาศัยความรู้จากผู้อื่นนำมาฝึกฝนและปฏิบัติ ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง และช่างที่มาจากการเป็นสมาชิกหรือมาจากครอบครัวที่เป็นช่าง ถึงแม้การเรียนรู้จะไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่มีกฎเกณฑ์ของการเรียนรู้ที่เป็นแบบแผน แต่จะมีข้อได้เปรียบกว่าช่างอีกสองกลุ่ม คือ มีความคุ้นเคยกับวัสดุอุปกรณ์และกระบวนการทำงาน มีโอกาสในการเรียนรู้ที่กว้าง ไม่จำกัดเวลา สามารถถามข้อสงสัยได้ตลอดเวลาอีกทั้งยังได้เคล็ดลับหรือสูตรของครอบครัวในการทำงานช่างต่อไป

2. กลุ่มผู้ประกอบการและร้านจำหน่ายเครื่องมือ

จากการศึกษากลุ่มผู้ประกอบการและร้านจำหน่ายเครื่องมือ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราช รวมไปถึง ทศนคติ ค่านิยม ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครื่องมือมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ในแง่ของการดำเนินชีวิตวิวัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงในด้านประโยชน์ใช้สอยของเครื่องมือประเภทต่างๆ ทั้งนี้ยังได้ทราบว่าการจำหน่ายเครื่องมือของแต่ละกลุ่มผู้ประกอบการมีกระบวนการจัดการเกี่ยวกับการจำหน่ายเครื่องมือต่างกันไป แบ่งออกเป็นลักษณะต่างๆ ได้แก่ ร้านที่มีช่างถนัดเป็นเจ้าของร้านและผลิตงานออกมาจำหน่ายเอง ร้านที่รับงานเครื่องมือมาจากช่างประจำและช่างทั่วไปมาจำหน่าย ร้านที่มีช่างถนัดเป็นช่างประจำที่ร้าน และร้านที่จำหน่ายเครื่องมือทางระบบอินเทอร์เน็ตโดยการรับงานถนัดจากร้านเครื่องมืออีกต่อหนึ่ง อีกทั้งได้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่ายเครื่องมือ กลยุทธ์ของร้านที่จำหน่ายเครื่องมือที่แตกต่างกันไป

ผู้ประกอบการและร้านจำหน่ายเครื่องมือเมืองนครทั้ง 4 ลักษณะ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ร้านที่มีช่างถนัดเป็นเจ้าของร้านและผลิตงานออกมาจำหน่ายเอง ร้านที่รับงานเครื่องมือมาจากช่างถนัดมาจำหน่าย ร้านที่มีช่างถนัดเป็นช่างประจำอยู่ที่ร้านและร้านที่จำหน่ายเครื่องมือผ่านระบบอินเทอร์เน็ตโดยรับงานถนัดจากร้านเครื่องมือ มีความแตกต่างกันในระบบการบริหารจัดการของร้านแต่ละลักษณะ ซึ่งมีข้อได้เปรียบและข้อจำกัดในแต่ละด้านต่างกันไป จากการศึกษา ลักษณะการบริหารจัดการของร้านที่มีช่างถนัดเป็นเจ้าของร้านและผลิตงานออกมาจำหน่ายเอง กับร้านที่ช่างถนัดเป็นช่างประจำที่ร้าน มีระบบการบริหารจัดการที่ใกล้เคียงกันตรงที่ว่า เจ้าของร้านเป็นผู้ดูแล ควบคุม ผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพ และเป็นผู้ลงทุนเองทั้งหมด และต้องใช้เงินทุนสูงกว่าร้านที่รับงานมาจากช่างเพื่อจำหน่าย จะต่างตรงที่ว่ามีเจ้าของร้านเป็นช่างถนัดที่ร้านเอง กับอีกลักษณะหนึ่ง คือ เจ้าของร้านจ้างช่างมาประจำที่ร้าน การบริหารจัดการลักษณะนี้ทำให้เจ้าของร้านเข้าถึงกลุ่มลูกค้า และทราบถึงความต้องการของลูกค้า อีกทั้งยังสามารถผลิตรูปพรรณออกมาได้ตามความต้องการของลูกค้าโดยตรง

ในส่วนของลักษณะการบริหารจัดการของร้านที่รับงานเครื่องมือมาจากช่างถนัดมาจำหน่าย กับร้านที่จำหน่ายเครื่องมือทางระบบอินเทอร์เน็ต มีความใกล้เคียงในด้านการบริหารจัดการ ตรงที่ร้านทั้งสองลักษณะ ได้รับงานเครื่องมือจากช่างถนัดหรือจากร้านถนัดมาจำหน่ายอีกต่อหนึ่ง การจำหน่ายเครื่องมือในลักษณะนี้จะไดงานถนัดในรูปแบบที่หลากหลาย สามารถเลือกรูปพรรณได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ต้นทุนยังต่ำกว่าการผลิตสินค้ามาจำหน่ายเอง ข้อแตกต่างของร้านจำหน่ายเครื่องมือโดยรับงานเครื่องมือจากช่างถนัดมาจำหน่าย กับการจำหน่ายเครื่องมือผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต คือ การจำหน่ายเครื่องมือผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ลูกค้าไม่จำเป็นต้องเดินทางมาซื้อสินค้าที่ร้านสามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต และรอรับสินค้าตามสถานที่ที่

ลูกค้าสะดวกเป็นทางเลือกที่สะดวกสบายให้กับลูกค้า อีกทั้งการจำหน่ายเครื่องถมผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ไม่จำเป็นต้องซื้อสินค้าจากช่างถมเพื่อเป็นตัวอย่างให้ลูกค้าเลือก ลูกค้าจะเลือกสินค้าจากภาพถ่ายผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ถึงอย่างไรยังมีกลุ่มลูกค้าที่ต้องการซื้อสินค้าจากการเลือกรูปพรรณด้วยตนเองเพื่อความมั่นใจในคุณภาพของชิ้นงาน จึงต้องมีการรับประกันเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อไป

โดยสรุปแล้วการบริหารจัดการ การจำหน่ายเครื่องถมของร้านลักษณะต่างๆ มีข้อได้เปรียบและข้อจำกัดต่างๆ กันไป ตามลักษณะของวิธีการจำหน่ายแต่ละประเภทซึ่งได้นำเสนอให้ทราบแล้วในข้างต้น

3. กลุ่มประชากรผู้บริโภค

จากการศึกษากลุ่มประชากรผู้บริโภคในด้านพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องถมเมืองนคร บริเวณหน้าและในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริโภคเครื่องถม ร้อยละ 65 เป็นเพศหญิง อายุ ต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 21 อายุ 25 – 30 ปี ร้อยละ 16 อายุ 30 – 40 ปี ร้อยละ 20 อายุ 40 – 49 ปี ร้อยละ 26 และอายุ 50 – 60 ปี ร้อยละ 17 ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 23 ระดับอนุปริญา ร้อยละ 8 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 7 ประกอบอาชีพนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 20 เจ้าของกิจการ ร้อยละ 12 ผู้จัดการหรือผู้บริหาร ร้อยละ 2 ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 44 พนักงานบริษัท ร้อยละ 9 และอื่นๆ ร้อยละ 13 อัตรารายได้ต่อเดือนเฉลี่ยต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 52 15,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 16 20,000 – 25,000 บาท ร้อยละ 11 25,000 – 30,000 บาท ร้อยละ 7 และ 30,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 14

ในด้านพฤติกรรมการซื้อเครื่องถมพบว่า ร้อยละ 83 ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมประเภทเครื่องประดับ เช่น แหวน กำไล ร้อยละ 48 ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมประเภทของฝากของที่ระลึก ร้อยละ 10 ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ช้อนน้ำพานรอง และ ร้อยละ 8 ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมประเภทเครื่องใช้ประดับตกแต่ง เช่น กรอบรูป แจกัน ผู้บริโภคเลือกซื้อเครื่องถมจากร้านจำหน่ายเครื่องถมทั่วไป ร้อยละ 44 สั่งจากช่างผู้ผลิต ร้อยละ 42 ซื้อจากห้างสรรพสินค้า ร้อยละ 13 และซื้อจาก catalog หรือ direct sale ร้อยละ 3 เหตุผลในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถม ด้านรูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ทันสมัย ร้อยละ 5 มีความเห็นว่ารูปแบบสินค้ามีความทันสมัยมากที่สุด ร้อยละ 21 มีความเห็นว่ารูปแบบสินค้ามีความทันสมัยมาก ร้อยละ 58 มีความเห็นว่ารูปแบบสินค้ามีความทันสมัยปานกลาง และ ร้อยละ 16 มีความเห็นว่ารูปแบบสินค้ามีความทันสมัยน้อย ในด้านคุณภาพของสินค้า ร้อยละ 50 มีความเห็นว่าคุณภาพมากที่สุด ร้อยละ 39 มีความเห็นว่าคุณภาพมาก ร้อยละ 10 มีความเห็นว่าคุณภาพปานกลาง และ ร้อยละ 1 มีความเห็นว่าคุณภาพน้อยที่สุดในด้านความเหมาะสมของราคาสินค้า ร้อยละ 43 มีความเห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมมากที่สุด ร้อยละ 40 มีความเห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 15 มีความเห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมปานกลาง และ ร้อยละ 2 มีความเห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมน้อย ในด้านความจำเป็นในการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถม ร้อยละ 14 มีความเห็นว่าการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมมีความจำเป็นมากที่สุด ร้อยละ 22 มีความเห็นว่าการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมมีความจำเป็นมาก ร้อยละ 49 มีความเห็นว่าการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมมีความจำเป็นปานกลาง และ ร้อยละ 23 มีความเห็นว่าการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องถมมีความจำเป็นน้อย

ในด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 3 มีความเห็นว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์มากที่สุด ร้อยละ 15 เห็นว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์มาก ร้อยละ 31 มีความเห็นว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์ปานกลาง ร้อยละ 31 มีความเห็นว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์น้อย และ ร้อยละ 20 มีความเห็นว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์น้อยที่สุด ร้อยละ 79 ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่มด้วยตนเอง ในด้านความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม ร้อยละ 91 ซื้อผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่ม 3 เดือนขึ้นไปต่อครั้ง ในการซื้อเครื่องดื่มแต่ละครั้งค่าใช้จ่ายในการซื้อเฉลี่ย ร้อยละ 50 ซื้อต่ำกว่า 1,000 บาทต่อครั้ง ร้อยละ 30 ซื้อ 2,000 – 3,000 บาทต่อครั้ง ร้อยละ 15 ซื้อ 3,000 – 4,000 บาทต่อครั้ง ร้อยละ 2 ซื้อ 4,000 - 5,000 บาทต่อครั้งและร้อยละ 3 ซื้อ 6,000 บาทขึ้นไปต่อครั้ง

ความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มในด้านความคิดเห็นต่อราคาพบว่า รูปพรรณจำพวก เครื่องประดับร้อยละ 63.5 มีความเห็นว่าเครื่องดื่มมีราคาเหมาะสม และร้อยละ 23 มีความเห็นว่า เครื่องดื่มมีราคาแพงไปรูปพรรณจำพวกเครื่องใช้ประดับตกแต่งของฝากของที่ระลึก ร้อยละ 36 มีความเห็นว่าเครื่องดื่มมีราคาเหมาะสม และร้อยละ 52.25 มีความเห็นว่าเครื่องดื่มมีราคาแพงไป และรูปพรรณจำพวกเครื่องใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 56.75 มีความเห็นว่าเครื่องดื่มมีราคาเหมาะสม และร้อยละ 49 มีความเห็นว่าเครื่องดื่มมีราคาแพงไป ในด้านความคิดเห็นต่อรูปแบบพบว่า รูปพรรณจำพวกเครื่องประดับ ร้อยละ 77 มีความเห็นว่ารูปแบบเครื่องดื่มควรพัฒนา และ ร้อยละ 23 มีความเห็นว่ารูปแบบเครื่องดื่มควรคงเดิม รูปพรรณจำพวกเครื่องใช้ประดับตกแต่ง ของฝากของที่ระลึก ร้อยละ 73 มีความเห็นว่ารูปแบบเครื่องดื่มควรพัฒนา และร้อยละ 27 มีความเห็นว่ารูปแบบเครื่องดื่มควรคงเดิม และรูปพรรณจำพวกเครื่องใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 51 มีความเห็นว่ารูปแบบเครื่องดื่มควรพัฒนา และร้อยละ 49 มีความเห็นว่ารูปแบบเครื่องดื่ม ควรคงเดิม ด้านจุดประสงค์ในการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มร้อยละ 55.8 ซื้อเพื่อเป็นของฝาก และร้อยละ 44.2 ซื้อเพื่อนำมาใช้เองในด้านความคิดเห็นในการส่งเสริมเครื่องดื่มเป็นอาชีพ ให้ชาวบ้าน ร้อยละ 63.2 มีความเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 28.3 มีความเห็นในระดับ เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 7.1 มีความเห็นในระดับเห็นด้วยน้อย และ ร้อยละ 2.3 ไม่เห็นด้วย ในการส่งเสริมเครื่องดื่มเป็นอาชีพให้ชาวบ้าน และในด้านระดับความคิดเห็นในการส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มร้อยละ 62.8 มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากในการส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มร้อยละ 28.9 มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 6.5 มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.8 มีความคิดเห็นไม่เห็นด้วย ในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องดื่มเมืองนครแล้ว ได้ทราบถึงประวัติ ความเป็นมา กระบวนการผลิตเครื่องดื่ม รูปพรรณเครื่องดื่มในรูปแบบต่างๆ และปัจจัยปัญหา ที่ส่งผลกระทบต่อเครื่องดื่มเมืองนคร จากการสัมภาษณ์ช่างต้ม กลุ่มผู้ประกอบการและร้าน จำหน่ายเครื่องดื่ม และการสำรวจทัศนคติและความต้องการของกลุ่มประชากรผู้บริโภคจาก การทำแบบสอบถาม จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนา เครื่องดื่มเมืองนคร โดยแยกเป็นประเด็นดังนี้

แนวทางในการฟื้นฟูเครื่องถมเมืองนคร ด้านการฟื้นฟูบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเครื่องถม

ลักษณะเครื่องถมเมืองนครในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทั้งด้านบทบาท ประโยชน์ใช้สอย รูปแบบรูปพรรณและช่างฝีมือ ในอดีตช่างถมทำด้วยจิตใจที่รักในงานถม เพราะเมื่อก่อนชิ้นงานจะทำด้วยมือของช่างทุกขั้นตอนไม่มีเครื่องทุ่นแรงมาช่วย ช่างทำด้วยความประณีต ลักษณะของรูปพรรณก็จะเป็นเครื่องใช้ชิ้นใหญ่ๆ จะทำเป็นเครื่องประดับตกแต่งยศ หรือบารมีของพระมหากษัตริย์ หรือเจ้าขุนคุณนายเป็นส่วนใหญ่ รูปพรรณสมัยก่อนมักสลัก ลวดลายที่เป็นเรื่องราวทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ในปัจจุบันเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิต ช่างถมเองก็มีเครื่องมือที่สามารถใช้ทุ่นแรงได้ในบางกระบวนการ ทำให้สามารถผลิตงานได้เร็วขึ้น ลักษณะรูปพรรณของเครื่องถมปัจจุบัน มักทำเป็นรูปพรรณ ชิ้นเล็กๆ และลวดลายจะสลักเป็นลายไทย รูปพรรณที่ทำกันในปัจจุบันและจำหน่ายได้ดีก็คือ แหวน กำไล สร้อยคอ ปากกา ถ้าทำเป็นรูปพรรณชิ้นใหญ่จะจำหน่ายได้ยากเพราะมีราคาแพง

การที่บทบาทและประโยชน์ใช้สอยของเครื่องถมลดความสำคัญลง ความต้องการของผู้บริโภคที่ซื้อเครื่องถมก็ลดน้อยลงด้วย เมื่อเครื่องถมจำหน่ายไม่ได้ก็ส่งผลกระทบต่อช่างไม่มีงานและเลิกทำงานถมไป จนปัจจุบันช่างฝีมือที่มีความชำนาญลดน้อยลงมาก กระบวนการทำงานถมที่ช่างได้รับการถ่ายทอดมาจากช่างในอดีต ซึ่งเป็นสูตรหรือเคล็ดลับที่สามารถทำให้งานถม มีความงดงามและโดดเด่นมากขึ้นนั้น ก็จะสูญหายไปกับช่างเพราะไม่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ ไม่มีช่างมาสืบทอดงานช่างถม ช่างถมที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบันจึงไม่ทราบถึงเคล็ดลับหรือสูตรต่างๆ ในการทำเครื่องถมอีกทั้งช่างรุ่นใหม่บางคนไม่ใส่ใจในการเรียนรู้ทำงานถมเพื่อจำหน่ายเท่านั้น ไม่ได้มีความรักมุ่งมั่นในการทำงานช่าง

จึงควรเร่งเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิต ขั้นตอนและเคล็ดลับต่างๆ ในการทำเครื่องถม จากช่างที่มีความชำนาญด้านงานถม เพื่อเป็นการรักษามรดกภูมิปัญญาช่างถม ไม่ให้สูญหาย อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ช่างถมรุ่นใหม่ได้ฝึกฝน ให้สามารถผลิตงานถมที่มีคุณภาพและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเครื่องถมเมืองนคร และยังสามารถเผยแพร่เป็นความรู้แก่ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับงานถม ได้นำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาต่อไป

ด้านการฟื้นฟูการส่งเสริมการขายและการตลาด

เครื่องถมเมืองนครเป็นหัตถกรรมที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยุ้จักแพร่หลายมาตั้งแต่ในอดีต เครื่องถมเมืองนครเคยมีให้เห็นมากและจำหน่ายได้มากในช่วงที่มีการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2531 ประกอบกับเป็นช่วงที่เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองและราคาทองคำยังไม่สูงมากนัก นับว่าเป็นช่วงที่ตลาดการจำหน่ายเครื่องถมเฟื่องฟูมาก มีช่างถมเกิดขึ้นจำนวนมากเพื่อรองรับความต้องการของตลาด และต่อมาเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำลง การส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมของไทยก็ไม่ได้มีความสำคัญมากนัก ตลาดเครื่องถมก็ตกต่ำลงด้วยอย่างรุนแรง

ในปัจจุบันรสนิยมและความต้องการของผู้บริโภคก็เปลี่ยนไป ผู้คนส่วนใหญ่รู้จักเครื่องถมน้อยลง รูปพรรณเครื่องถมก็มีให้เห็นน้อยลงด้วย จึงควรมีการส่งเสริม หนุนแรงค์ให้มีการเลือกใช้สินค้าไทย ศิลปหัตถกรรมของไทย มีการจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้า ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในงานถมแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลโดยทั่วไป เป็นการส่งเสริมการขายให้ตลาดเครื่องถมกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งหนึ่ง

ด้านการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์นับเป็นหัวใจของการขาย ปัจจุบันเครื่องมือไม่ได้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายเช่นในอดีตเพราะบทบาทความจำเป็นและประโยชน์ใช้สอยที่เปลี่ยนไป รวมไปถึงรสนิยมที่เปลี่ยนไปของผู้คนด้วย การประชาสัมพันธ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างกระแสนิยมให้เครื่องถกกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง

จึงควรเร่งประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทั้งแผ่นพับ หนังสือแนะนำสินค้า มีการสาธิตขั้นตอนและกระบวนการทำเพื่อสร้างสีสันและแรงจูงใจแก่ลูกค้า ประชาสัมพันธ์ควบคู่กับการท่องเที่ยว อธิบายถึงที่มาและคุณค่าของงานถกแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปได้ จัดเป็นโครงการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังถึงมรดกและภูมิปัญญาของบรรพชนให้นักท่องเที่ยวและคนทั่วไปได้เห็นถึงที่มาและกระบวนการทำชิ้นงาน รวมไปถึงการทำรูปพรรณรูปแบบต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อสร้างแรงจูงใจ ความน่าสนใจ และเผยแพร่งานถกให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

แนวทางในการพัฒนาเครื่องถกเมืองนครให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบัน

ด้านการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเครื่องถก

ปัจจุบันบุคลากรช่างถกมีน้อย เนื่องจากเครื่องถกเป็นงานศิลปะที่มีความประณีตสูง ผู้ที่จะเป็นช่างถก ต้องมีความรักในศิลปะแขนงนี้ อีกทั้งจะต้องมีความอดุสหาะ อดทน เรียนรู้ประสบการณ์ที่ถ่ายทอดจากช่างรุ่นก่อนๆ ระบบการเรียนการสอนในสถาบันมีผู้สนใจศึกษาน้อยลง เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจเรียนวิชาการทำเครื่องถก หรือที่เรียนจบแล้วก็ได้ประกอบอาชีพช่างถก จึงควรมีการสำรวจผู้ที่สนใจในการทำเครื่องถกและเปิดการสอนวิชาถก ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเครื่องถกในรูปแบบต่างๆ สร้างความภาคภูมิใจในอาชีพให้แก่ช่างเพื่อที่จะได้ผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพ สร้างชื่อเสียงให้เมืองนครต่อไป การเรียนการสอนผู้สนใจเรียนอาจไม่ต้องจบการศึกษาก็สามารถมาเรียนมาฝึกฝนได้ เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความสนใจเรียนรู้อย่างจริงจัง ผู้ที่เรียนและฝึกฝนด้วยความสนใจจะเป็นกลุ่มที่ยึดการทำเครื่องถกเป็นอาชีพ มากกว่าการศึกษาในระบบ

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาด้านบุคลากรช่างถก จึงควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดูแล เข้ามาแก้ไขปัจจัยปัญหาต่างๆ ของช่างอย่างจริงจัง ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือช่างถกในการพัฒนาเครื่องถกในด้านต่างๆ ทั้งบุคลากร การตลาด การผลิตและรูปแบบของรูปพรรณ เพื่อคงรักษาวิชาชีพถกที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครให้อยู่คู่กับเมืองนครศรีธรรมราชต่อไป

ด้านการส่งเสริมการขายและการตลาด

ผลิตภัณฑ์เครื่องถกเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ฐานะความเป็นอยู่ของผู้คน ความเจริญรุ่งเรืองของยุคสมัย รวมทั้งความคิดเห็นและแนวทางการดำรงชีวิตของผู้คนในแต่ละยุคแต่ละสมัยเดิมการผลิตเครื่องถกมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวันสำหรับใช้ภายในครอบครัว ต่อมาจึงมีการพัฒนากรรมวิธีในการผลิตและดัดแปลงรูปแบบให้แปลกแตกต่างออกไป เช่น การทำเป็นเครื่องประดับ อาทิ แหวน กำไล เข็มกลัด ปากกา เมื่อได้รับความนิยมจึงมีการผลิตเพิ่ม ส่วนในปัจจุบันเครื่องถกที่นิยมเป็นรูปพรรณจำพวกเครื่องประดับเท่านั้น เนื่องมาจากมาตรฐานการครองชีพที่เปลี่ยนไป ราคาเงินและทองคำมีราคาสูงขึ้นกว่าเดิมมาก รูปพรรณเครื่องถกก็มีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย รวมไปถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป การเปลี่ยนไปใช้สิ่งของเครื่องใช้สมัยใหม่ ส่งผลให้ประโยชน์ของเครื่องถกลดลงและคามนิยม

กีดลดลงด้วย การที่เครื่องถลุงดิบทาลงผู้คนก็รู้จักเครื่องถลุงน้อยลงทำให้ตลาดเครื่องถลุงยิ่งแคบลงอีก จำนวนเครื่องถลุงที่ผลิตขึ้นมีไม่มากนักจะมีให้เห็นทั่วไปก็เป็นแหวนถลุง ถ้าโลหะเพราะยังสามารถจำหน่ายได้อยู่ ส่วนรูปพรรณจำพวกเครื่องใช้หาซื้อได้ยากขึ้นจะมีบ้างก็เป็นสินค้าวางโชว์ที่ร้านไม่กี่ชิ้น เพราะงานจำพวกนี้ไม่ได้ผลิตขึ้นมาวางจำหน่ายนอกจากลูกค้าสนใจและสั่งทำเท่านั้น เพราะใช้ต้นทุนในการผลิตสูง บุคคลส่วนใหญ่ทั้งนักทองเทียวและคนในจังหวัดนครราชสีมาเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องถลุงน้อย บางคนอาจไม่รู้จักงานประเภทนี้เลย จึงเป็นสาเหตุให้การจำหน่ายเครื่องถลุงมีไม่มากนักในตลาดปัจจุบัน

เครื่องถลุงส่วนใหญ่ที่ผลิตจะจำหน่ายในประเทศ โดยเฉพาะการจำหน่ายแก่กลุ่มนักทองเทียว ดังนั้นการพัฒนาตลาดเครื่องถลุงจึงควรศึกษาความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภค ผลิตสินค้าให้มีรูปแบบที่ทันสมัยขนาดชิ้นงานไม่ใหญ่และราคาไม่สูงมากนัก ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องถลุงเป็นข้อมูลเชิงความรู้ถึงที่มาและกระบวนการทำแก่นักทองเทียวและบุคคลโดยทั่วไป เพื่อให้ได้ทราบถึงเห็นถึงคุณค่าประโยชน์ ความสวยงามและความทนทาน อีกทั้งข้อแตกต่างของงานเครื่องถลุงกับรูปพรรณประเภทอื่นๆ ส่งเสริมให้เป็นการทองเทียวเชิงวัฒนธรรม มีโอกาสได้สัมผัสถึงกระบวนการและวิธีการทำโดยมีตัวอย่างการสาธิตผลงานให้นักทองเทียวและบุคคลโดยทั่วไปได้ชม เพื่อส่งเสริมงานเครื่องถลุง สร้างแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้าและเป็นการประชาสัมพันธ์เครื่องถลุงเมืองนครให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม หากเครื่องถลุงกลับมาได้รับความนิยมและสามารถขยายตลาดได้มากขึ้น อาจส่งผลถึงการขยายตลาดการส่งออกต่อไป จึงควรมีการบริหารจัดการและมีหน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้อง เข้ามาสำรวจตลาดความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภค เมื่อได้ข้อมูลและสรุปข้อมูลแล้วจึงถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกันทั้งอุตสาหกรรมเครื่องถลุง เพื่อเป็นการพัฒนาต่อไป

ด้านการพัฒนากระบวนการผลิตและรูปแบบรูปพรรณเครื่องถลุง

การทำเครื่องถลุงเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและความละเอียดประณีตสูง ซึ่งต้องผลิตชิ้นงานด้วยมือไม่ได้ใช้เครื่องจักรเข้ามาช่วย ทำให้ต้องเสียเวลาในการผลิตชิ้นงาน ผลงานแต่ละชิ้นใช้เวลาในการทำนาน บางชิ้นเกินเวลาเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือน ส่งผลให้เครื่องถลุงผลิตออกมาได้จำนวนน้อย และมีค่าแรงในการทำสูงกว่ารูปพรรณจำพวกเครื่องเงิน เครื่องทองเหลือง รูปพรรณเครื่องถลุงทำจากโลหะเงินผสม (เงินร้อยละ 95 ทองแดงร้อยละ 5 โดยน้ำหนัก) ทำให้เครื่องถลุงมีราคาแพง หากเป็นถลุงทองก็จะต้องเคลือบลายโลหะเงินด้วยทองคำบริสุทธิ์ที่เรียกว่า เบียกทอง หรือ ทาทอง ดังนั้นจึงทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องถลุงมีต้นทุนการผลิตสูง ราคาขึ้นอยู่กับราคาเงินและทองคำติดตามน้ำหนักของชิ้นงาน อีกทั้งเครื่องถลุงส่วนใหญ่ยังคงมีรูปแบบของผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมเช่นเคยทำกันมา ทั้งรูปพรรณจำพวกเครื่องใช้และรูปพรรณจำพวกเครื่องประดับ ส่งผลให้ความนิยมของเครื่องถลุงน้อยลงเพราะมีรูปแบบให้เลือกน้อย และรูปพรรณไม่ได้พัฒนาตามสมัยนิยม

จากการผลการศึกษาในช่วงต้น จึงควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตและรูปแบบรูปพรรณเครื่องถลุง ดังเช่น ในขั้นตอนการผลิตบางกระบวนการที่สามารถนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาช่วยได้ เช่น ขั้นตอนการขึ้นรูป การรีด การขัด เป็นต้น สามารถช่วยให้แต่ละขั้นตอนใช้เวลาน้อยลง วิธีการนี้เหมาะสำหรับการผลิตในจำนวนมาก แต่ต้องให้ข้อมูลตามความเป็นจริงแก่ลูกค้าถึงขั้นตอนการทำของชิ้นงานแต่ละขั้นที่ใช้เครื่องจักรเข้ามาช่วย กับงานที่ช่างทำด้วยมือ

ทั้งหมด เพราะอาจมีกลุ่มลูกค้าที่ชื่นชอบและอนุรักษ์ในการทำเครื่องถมไม้ नियमผลิตภัณฑ์เครื่องถม ที่นำเครื่องจักรเข้ามาช่วย ให้ลูกค้ามีความเข้าใจถึงข้อแตกต่างของชิ้นงานและความแตกต่าง ด้านราคาของสินค้า เพราะการที่ช่างทำงานด้วยมือทั้งหมดชิ้นงานละเอียด ประณีตสวยงาม มีคุณภาพราคาย่อมสูงขึ้น นอกจากกระบวนการผลิตแล้วควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องถม ในรูปแบบใหม่ๆ มีความทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม ในยุคปัจจุบัน โดยมีหน่วยงานในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ สำหรับตลาดเพื่อให้ได้รูปแบบที่ตลาดต้องการ ซึ่งจะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่เคยผลิตมาแต่ดั้งเดิม ผลิตภัณฑ์อาจทำขึ้นเป็นของใช้ที่มีความจำเป็นในยุคปัจจุบัน มีรูปแบบขนาด น้ำหนักเหมาะ สำหรับการใช้งานและราคาไม่สูงเกินไป ส่วนรูปพรรณจำพวกเครื่องประดับควรพัฒนารูปแบบ ตามสมัยนิยม มีตัวเลือกที่หลากหลายตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าในช่วงของวัยและเพศ ตามความเหมาะสมจากผลของการสำรวจ นอกจากเครื่องใช้และเครื่องประดับแล้วอาจพัฒนา รูปแบบในลักษณะของ ของที่ระลึก ของชำร่วย เป็นต้น ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคล หลายฝ่าย ทั้งช่างถม ร้านจำหน่าย และหน่วยงานที่รับผิดชอบ อีกทั้งประชาสัมพันธ์สร้างความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีต่อเครื่องถมแก่กลุ่มประชากรผู้บริโภคเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา และพัฒนาเครื่องถมสู่อนาคตต่อไป

ด้านการพัฒนาเครื่องถมเมืองนครให้สอดคล้องกับอุปสงค์ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันบทบาทและประโยชน์ใช้สอยของเครื่องถมได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ตาม ความนิยม จากการผลิตเพื่อนำมาใช้สอยในครัวเรือน ความนิยมก็เปลี่ยนไป เนื่องมาจาก เครื่องถมทำจากวัสดุที่มีค่าและมีราคาแพง รูปพรรณชิ้นใหญ่ที่เป็นเครื่องใช้จึงไม่เป็นที่นิยม ในปัจจุบันเครื่องถมที่ได้รับความนิยมจึงเป็นรูปพรรณจำพวกเครื่องประดับ จากการความต้องการ ของผู้บริโภคในปัจจุบันทำให้ทราบถึง ข้อมูลในด้านพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ เครื่องถมเมืองนคร ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เครื่องถมมีความจำเป็นน้อยในปัจจุบัน ควรพัฒนาเครื่องถมให้ตอบสนองการใช้สอยในยุคปัจจุบัน และพัฒนารูปแบบของเครื่องถมให้ สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเครื่องถมเมืองนคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาช่างฝีมือในการผลิตเครื่องถม จากการศึกษพบว่า ปัจจุบันช่างถมที่มีความชำนาญถมลดน้อยลงมาก อีกทั้งยังไม่มีช่างรุ่นใหม่เรียนรู้ฝึกฝน เพื่อนำมาสานต่อวิชาช่างถม ควรมีการสำรวจผู้ที่สนใจเรียนรู้งานถมอย่างจริงจัง เปิดโอกาส ให้บุคคลทั่วไป โดยไม่จำกัดเพศ วัย และวุฒิทางการศึกษาเปิดการอบรม ฝึกฝน ช่างรุ่นใหม่ขึ้น อย่างมีคุณภาพ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญงานถมมาถ่ายทอดความรู้ เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาด้านงาน ช่างถมสูญหายไป

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการผลิตงานถม และกระบวนการในการ ถ่ายทอดวิชาช่างถมแก่ผู้สนใจเรียนรู้ แล้วรวบรวมข้อมูลเป็นหนังสือหรือเอกสาร เพื่อเป็นการ เก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเครื่องถมเมืองนคร ทั้งกระบวนการทำ เคล็ดล็บหรือสูตรที่ ช่างในอดีตได้ค้นคว้าและทดลองจนทำให้งานถมมีความสวยงาม ที่ความโดดเด่นและเป็น

เอกลักษณ์ของงานถนอมคร เพื่อไม่ให้ความรู้สูญหายไป และเป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้ผู้ที่สนใจ ต้องการศึกษาคือเป็นความรู้ต่อไป

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมเครื่องถมเมืองนคร ต้องเร่งสนับสนุนใน ด้านการสำรวจความต้องการของผู้บริโภค ทั้งในด้านประโยชน์ใช้สอย ราคาสินค้า และรสนิยม ของผู้บริโภค เพื่อการพัฒนารูปพรรณเครื่องถมให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

4. ควรมีการส่งเสริมด้านการตลาด จะต้องเน้นการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทั้งแผ่นพับ หนังสือแนะนำสินค้า มีการสาธิตขั้นตอนและกระบวนการทำเพื่อสร้างสีสันและแรงจูงใจแก่ ลูกค้า ประชาสัมพันธ์ควบคู่กับการท่องเที่ยว อธิบายถึงที่มาและคุณค่าของงานถมแก่นักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปได้ จัดเป็นโครงการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในด้านการจำหน่าย ตลอดจนการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาด้านงานถมให้เป็นที่รู้จักสืบไป

5. ช่างถมและผู้จำหน่ายรูปพรรณเครื่องถมต้องเน้นการผลิตรูปพรรณที่ได้มาตรฐาน ทั้งคุณภาพ ส่วนผสม ความประณีตสวยงาม ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ให้กับผู้บริโภคสินค้า ไว้วางใจในรูปพรรณเครื่องถมเมืองนคร

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ นิลพีร. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 21. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://guru.sanook.com/encyclopedia/การพัฒนาผลิตภัณฑ์/#การส่งเสริมการผลิต>
- กรมศิลปากร. นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช. (2543).
- เกลียวพันธ์ ขจรผดุงกิตติ. (2546). การพัฒนางานศิลปหัตถกรรมเพื่อสร้างงานแก่คนในท้องถิ่น กรณี : การพัฒนาและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์จากใบตาลของจังหวัดเพชรบุรี.
- จิราวรรณ ฉายสุวรรณ. (2542). การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อการใช้เครื่องประดับอัญมณีไทย.
- ณัฐวิทย์ คงศรีชาย. (2550). การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องถมประเภท เครื่องประดับ สำหรับสภาพสตรี.
- ตฤณ สุขนวล วิเชียร ไทยเจริญ. (2549). เรื่อง อัตลักษณ์ช่างถมเมืองนครศรีธรรมราช. สารปีที่ 36 ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน 2549.
- เทศบาลเมืองทุ่งสง. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.tungsong.com/NakhonSri/Nakhon_slogan/Nielloware/niello_01.html. (วันพุธที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552.)
- ประทุม ชุมเพ็งพันธ์. (2548). เรื่อง ครอบเครื่องภาคใต้. ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2548). เครื่องเบญจรงค์ไทยในปัจจุบัน : กรณีศึกษาเครื่องเบญจรงค์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร.
- พิสิฐ บุญไชย. (2541). การพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://library.uru.ac.th/bookonline/books%5CCCh2A.pdf>
- วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.wiruch.com/articles>.
- วิไลศรี ชำนาญกิจ. (2549). อาชีพการทำเครื่องถม ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- วัฒน์ จูทะวิภาต. (2545). การออกแบบเครื่องประดับ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ ธนิกุล. (2545). การศึกษาปัญหาและแนวโน้มด้านมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายในที่มีต่ออุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 13 วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://guru.sanook.com/enc__preview. = หัตถกรรมพื้นบ้าน.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 21. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://kanchanapisek.or.th>. (วันพฤหัสบดีที่ 12 พฤศจิกายน ๒๕๕๒.)
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 21. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://guru.sanook.com/enc__preview. = ประเภทของเครื่องถมไทย.
- สุตาพร ศิริโกคากิจ : ปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องเงินไทย
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2536). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Kittipun Udomseth. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.prc.ac.th/newart/webart/thaihandicraft01.html>. (วันพุธ ที่ 24 กันยายน 2551.)

ภาคผนวก

ภาพเครื่องถมแต่ละสมัย

จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

เขียนหมากและพอบ
ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 24

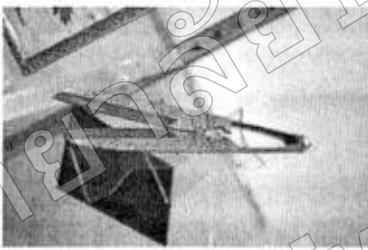
เครื่องถมทอง
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 24

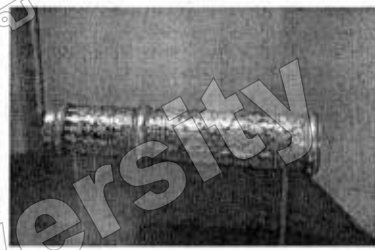
เครื่องถมทอง
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 24

ชุดพานหมากถมทอง
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 24

กรรไกรตัดผมถมทอง
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 24

หัวคานหามถมทอง
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 25

พอบใส่แป้งถมทอง
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 26

ชุดทรงพระสุหร่าย
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 26

ชุดถมทอง ชัน พานรอง และทัพพี
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ 26

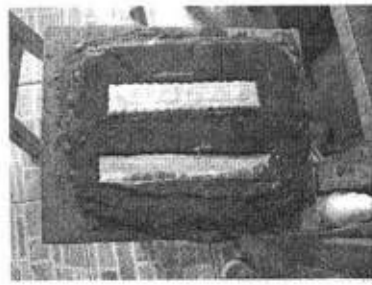
ภาพถ่ายจากการสัมภาษณ์ช่างถมและร้านจำหน่ายเครื่องถม
ภาพตัวอย่างกระบวนการและขั้นตอนในการทำเครื่องถม

อุปกรณ์ในการทำเครื่องถม

อุปกรณ์ในการขึ้นรูป

ขั้นตอนการแปรดี
ขั้นตอนการตอกลาย

ขึ้นรูปและตอกลายแล้ว

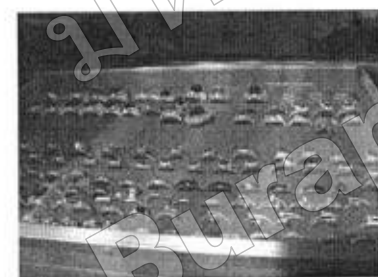

ปลอกปากกาที่ถมแล้ว

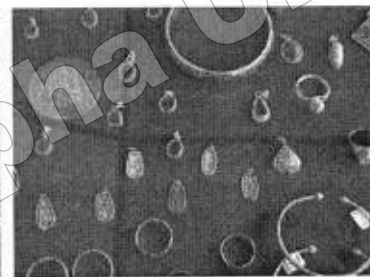

กำไลถมที่ทาทองแล้ว

ภาพตัวอย่างรูปพรรณเครื่องถม

แหวนถม
จากร้านอิงดาวเครื่องเงิน

จี้ถมและกำไลถม
จากร้านนครหัตถกรรม

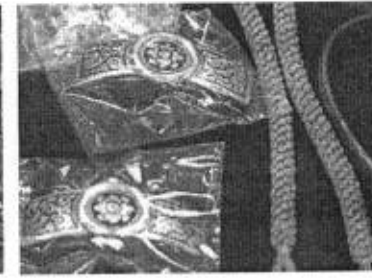
กรอบพระและกำไลถม
จากร้านนครหัตถกรรม

กำไลถมทอง
จากร้านทองบุญรัตน์

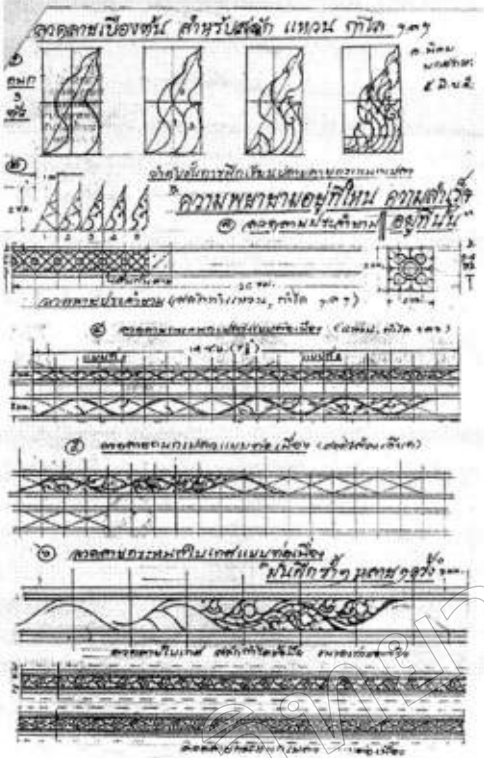

กำไลถมเงินและกำไลถมทอง
จากร้านทองบุญรัตน์

กำไลถมถมทอง
จากร้านทองบุญรัตน์

ลวดลายเบื้องต้นที่ใช้ในการทำเครื่องถม และลักษณะการแรเงางานถม

ลวดลายเบื้องต้นที่ใช้ในการทำเครื่องถม

ลักษณะการแรเงางานถม